

УДК 504(043.2)

Маджд С.М., д.т.н., професор

*Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління
Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України*
madzhd@ukr.net

ЕКОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Проаналізовано безпрецедентні екологічні проблеми, які постали перед українським суспільством в результаті військових дій на території України. Систематизовано першочергові загрози, які мають бути усунені для забезпечення екологічної безпеки на державному рівні. Доведено, що війна завдає непоправної шкоди якості атмосферного повітря, водоймам, ґрунтовому покриву та чинить згубний вплив на рослинний, тваринний світ та на здоров'я людей. Визначена екологічна проблема, яка гостро постала перед суспільством і яка потребує негайного втручання з боку держави – це явище екоциду, аналогів якого на сьогодні немає в міжнародному форматі.

Ключові слова: сталий розвиток суспільства, екологічна безпека, військові дії, екоцид.

З перших днів військових дій Російської Федерації проти України тривають постійні руйнування житлових будівель, закладів соціальної сфери, культури, освіти, охорони здоров'я, об'єктів критичної інфраструктури, агропромислових комплексів, житлово-комунальних господарств та адміністративних будівель, що завдає непоправної шкоди соціально-економічному розвитку нашої країни [1-3]. Проте окрім руйнування урбо- та агроландшафтів, об'єктів інфраструктури, промислового виробництва, логістичних центрів, критичних об'єктів життєзабезпечення країни, інтенсивного шкідливого впливу від військових дій зазнають і компоненти навколишнього середовища, представники флори, фауни на територіях природно-заповідного фонду, лісових угідь та садово-паркових господарств, що відображається на рівні екологічної безпеки нашої країни.

Найбільшого руйнування довкілля зазнає безпосередньо на межі військових зіткнень та в зоні їх впливів, хоча і в місцях опосередкованих впливів військових дій, де не велися активні бойові дії, війна чинить небезпечний вплив на навколишнє середовище, зокрема на рослинний та тваринний світ, на якість атмосферного повітря, води і ґрунту, а також завдає непоправної шкоди здоров'ю людей та їх оточенню [4-5]. Отже перед українським суспільством постала безпрецедентна проблема, яка має соціально-небезпечні наслідки і яка не має аналогів у міжнародному форматі – явище екоциду. Відповідно до ст. 441 Кримінального кодексу України під екоцидом розуміють масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що

можуть спричинити екологічну катастрофу. Таким чином, злочини, скоєні з боку Російської Федерації проти природи України, обумовлюють нагальність постановки питання щодо спільних зусиль України та її міжнародних партнерів, стосовно розробки масштабних еколого-збалансованих заходів з вирішення цієї соціально-небезпечної проблеми та репарації завданих екологічних збитків [6].

Окрім злочинів проти природи скоєних на територіях природно-заповідного фонду, лісових угідь та садово-паркових господарств необоротних змін вона зазнає безпосередньо в містах та населених пунктах, а також за їх межами, в результаті ракетних ударів, обстрілів безпілотними літальними апаратами Shahed. Задля деморалізації наших громадян особливо інтенсивно масовані ракетні атаки завдавались по столиці України – місту Києву. Так, наприклад, за травень, коли росіяни суттєво збільшили інтенсивність та масштаби повітряних ударів по всій території України, Київ зазнав 17 ракетних атак [7]. Зрозуміло, що такі обсяги ракетних обстрілів не могли не позначитись на якості атмосфери, гідросфери та літосфери, на стані рослинного і тваринного світу та на здоров'ї мешканців міста. Постійні бомбардування і обстріли столиці призвели до викидів значних обсягів хімічних речовин токсичної дії у навколишнє середовище, що стало причиною неминучого забруднення токсикантами атмосферного повітря, водойм та ґрунтового покриву. Це в свою чергу, неминуче призвело до виникнення проблем пов'язаних із здоров'ям киян, а саме до збільшення скарг на ускладнення дихання, подразнення шкіри, слизової оболонки ока, на алергічні реакції та респіраторні захворювання

До того ж, хімічні речовини токсичної дії, які входять до складу вибухонебезпечних речовин, довгий час залишаються в повітрі, вдихаючи їх люди забивають альвеоли своїх легень, що призводить до збільшення ймовірності виникнення в них онкологічних захворювань. Окрім вищезазначеного, регулярні обстріли міста, в денний та нічний час, призвели до хронічного недосипання жителів, емоційного виснаження, хронічної втоми, зниження стресостійкості та до підвищення рівня тривожності, неминучими наслідками яких є дисбаланс у функціонуванні нервовій, ендокринної та серцево-судинної систем [8].

Отже війна – це явище, яке чинить безпосередній вплив на рівень екологічної безпеки нашої держави, а також завдає непоправної шкоди здоров'ю людей та їх оточенню, якості компонентів довкілля та сприяє виникненню надзвичайних ситуацій, екологічних катастроф та екоциду.

Список використаних джерел:

1. Десятки будинків, заклади культури та критичної інфраструктури пошкоджені. Що відомо про ракетний обстріл Києва Суспільні новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://suspilne.media/291526-kiiv-potrapiv-pid-raketnij-obstril-so-vidomo/>

2. Черняк Л. М. Перспективні методи оцінки стану навколишнього середовища на техногеннонавантажених територіях / Л.М. Черняк, О.М. Міхеев, С.М. Маджд, Т.І. Дмитруха, Т. Манеєцькі // «Сталий розвиток» захист

навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування: VII Міжнар. конгрес, 12-14 жовтня 2022 р.: тези доп. – Л.: 2022. – С. 62.

3. Транспортна екологія: навч. посіб. / О.І. Запорожець, С.В. Бойченко, О.Л. Матвєєва, С.Й. Шаманський, Т.І. Дмитруха, С.М. Маджд. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 508 с.

4. Маджд С. М. Наукові основи екологічної складової сталого розвитку / С.М. Маджд // «Європейські виміри сталого розвитку»: II Міжнар. наук.-практич. конф., 25-26 червня 2020 р.: тези доп. – К.: НУХТ, 2020. – С. 47–48.

5. Маджд С. М. Впровадження інтегрованого підходу управління поверхневими водними об'єктами при реалізації сталого водокористування / С. М. Маджд // Challenges in science of nowadays: I Міжнар. наук.-практич. конф., 26-28 грудня 2019 р.: тези доп. – Washington, USA, 2019. – С. 101–104.

6. Бондар О.І. Екологічні виклики щодо європейської інтеграції України // О.І. Бондар, С.М. Маджд, С.І. Чернов, О.М. Коваль / «Конституційне право ЄС в аспекті євроінтеграції України»: Міжнарод. наук.-практич. конф., 21.04.2023 р.: тези доп. – Харків: 2023 – С. 254–256.

7. Масовані удари по Україні у травні: Скільки ракет і дронів збили сили ППО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://suspilne.media/495616-masovani-udari-po-ukraini-u-travni-skilki-raket-i-droniv-zbili-sili-ppo/>

8. Природа та війна: як російська агресія вплинула на довкілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/08/infografika/suspilstvo/pryroda-ta-vijna-yak-rosijska-ahresiya-vplynula-dovkillya>

Секція 3. Екологічна безпека та сталий розвиток суспільства в умовах урбанізованого середовища

Маджд Світлана Михайлівна.

madzhd@ukr.net